

Nguyễn Hữu Cảnh (1650 - 1700)



Nguyễn Hữu Cảnh (1650-1700), một tướng lãnh tài ba, một nhà quản lý hành chính xuất sắc; người mở nước về phía Nam và cũng là người có công xây dựng nền móng cho Sài Gòn-TP. Hồ Chí Minh. Nguyễn Hữu Cảnh sinh vào năm Canh Dần (1650) tại vùng đất nay thuộc xã Chương Tín huyện Phong Lộc tỉnh Quảng Bình. Theo các nhà nghiên cứu thì tổ tiên của Nguyễn Hữu Cảnh là Đinh Quốc Công Nguyễn Bặc- một vị tướng tài ba xuất sắc của vua Đinh Tiên Hoàng; ông cũng là cháu mấy đời của nhà chính trị đại tài của nước ta- Nguyễn Trãi. Cha ông là Chiêu Vũ Hầu Nguyễn Hữu Đạt- người đã góp nhiều công sức cho chúa Nguyễn trong cuộc đối đầu với chúa Trịnh.



Lễ thành hầu Nguyễn Hữu Cảnh

Lớn lên trong thời kỳ Trịnh Nguyễn phân tranh, Nguyễn Hữu Cảnh chuyên tâm luyện tập võ nghệ để có thể theo cha đi chinh chiến. Tuy còn trẻ tuổi, nhưng ông đã lập được nhiều chiến công và đã được chúa Nguyễn Phúc Tần phong chức Cai cơ (một chức võ quan thuộc bậc cao) vào lúc tuổi độ đôi mươi.



Bia mộ Nguyễn Hữu Cảnh

Năm 1681, cha ông mất, ông cùng Nguyễn Hữu Hào-anh ruột của ông, nối nghiệp cha. Trong công việc và trong quan hệ xử thế, Nguyễn Hữu Cảnh rất cẩn trọng nên được lòng mọi người. Năm 1692, tình hình biên giới Việt Chiêm căng thẳng. Vua Chiêm là Bà Tranh đem quân đánh Diên Ninh (Phú Yên). Chúa Nguyễn Phúc Chu sai Nguyễn Hữu Cảnh đem quân đánh dẹp. Vùng đất mới được đặt tên là trấn Thuận Thành và vị quan Trấn thủ đầu tiên vùng này là Chương cơ Nguyễn Hữu Cảnh. Sau khi bình định trấn Thuận Thành, Nguyễn Hữu Cảnh đã tổ chức ngay cho nhân dân khẩn hoang, ổn định cuộc sống và thiết lập trật tự xã hội, khiến trấn Thuận Thành ngày càng vững vàng phát triển.

Đầu xuân Mậu Dần (1698), chúa Nguyễn Phúc Chu lại cử Nguyễn Hữu Cảnh làm Thống suất vào Nam kinh lược và thiết lập bộ công quyền, đặt nền pháp trị và xác định cương thổ quốc gia. Theo đường biển, quân của Nguyễn Hữu Cảnh đi ngược dòng Đồng Nai đến cù lao Phố (một cảng sầm uất nhất miền Nam bấy giờ). Sau đó, Nguyễn Hữu Cảnh thanh tra vùng đất Sài Gòn và đặt hai đơn vị hành chính đầu tiên tại Nam Bộ là huyện Phước Long và huyện Tân Bình, dưới quyền của phủ Gia Định. Theo Trịnh Hoài Đức trong Gia Định thành thông chí thì "Đất đai mở rộng hơn ngàn dặm, dân số có thêm bốn vạn hộ". Nguyễn Hữu Cảnh cất đặt các bộ phận trông coi mọi việc như Ký lục (trông coi về hành chính, thuế khóa), Lưu thủ (trông coi về quân sự) và Cai bộ (trông coi về tư pháp).



Sắc vua Minh Mạng gia phong cho Lễ thành hầu Nguyễn Hữu Cảnh

Giúp việc cho các quan là các Xá ty và một số đơn vị vũ trang. Đối với người Hoa, Nguyễn Hữu Cảnh tập hợp họ thành những tổ chức hành chính riêng như xã Thành Hà (Trấn Biên), xã Minh Hương (Phiên Trấn). Ông cho chiêu mộ nhân dân di khẩn hoang lập ấp. Đại Nam liệt truyện (tiên biên quyển 1) ghi rõ Nguyễn Hữu Cảnh đã "chiêu mộ dân phiêu tán từ châu Bồ Chánh (nay là Quảng Bình) trở vào Nam vào đất ấy (tức là đất Trấn Biên và Phiên Trấn), rồi đặt xã thôn, phường ấp, định ngạch tô thuế và ghi tên vào sổ đinh". Như vậy, biên giới nước ta đã mở rộng đến vùng này. Năm 1700 Nguyễn Hữu Cảnh cầm quân

tiến xuống vùng biên giới Tây Nam ngày nay. Nhờ uy danh, Nguyễn Hữu Cảnh đã

nhANH chóng giải quyết tình hình bất an của vùng này. Nhưng sau đó, do bị bệnh nặng, Nguyễn Hữu Cảnh qua đời-lúc ấy ông mới tròn 50 tuổi.



Trường Nguyễn Hữu Cảnh

Minh" tập 2, NXB Trẻ)

Nguyễn Hữu Cảnh là vị tướng cầm quân đã biết dùng tài đức để phủ dụ dân chúng. Ông đã có công lớn trong sự nghiệp Nam tiến của nhân dân ta; ông đã mang lại cuộc sống ấm no cho nhân dân. Do đó, ông đã được quần chúng kính phục, nhớ ơn, tôn thờ. Ngày nay đền thờ Lễ thành hầu Nguyễn Hữu Cảnh được bảo tồn ở nhiều địa phương. Trong đó, lớn nhất là ở An Giang, Đồng Nai và Quảng Bình. Độc đáo hơn nữa là ở Nam Vang cũng có đền thờ ông. (Trích trong "Hỏi đáp 300 năm Sài Gòn. TP. Hồ Chí